

ŠOLA V NARAVI

CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI • Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi • Letnik I • Marec 2009

3

DOM VOJSKO

Trikrat naj dom – najboljše tekaške proge, najboljši žlikrofi, najlepše čipke

Blog: »Včeraj sem prvič tekel na Vojskem in morm rečt, da je bilo res super! Proge so super. Snega je še full veliko. In res vsem full priporočam, tudi tistim, ki ste malo bolj oddaljeni, da se zapeljete do Vojskega ter spoznate tudi ta prelep konec Slovenije.« (neimenovani na www.tekaskiforum.net)

Foto: Saša Logar

Ljubitelji teka na smučeh poznajo Vojsko po urejenih, 12 km dolgih progah. Proge so dinamične, speljane po travnikih in gozdu. Na nekaterih mestih se je med tekom kar težko upreti pogledu na lepote zasneženih gora. Ob jasnem vremenu je viden Trnovski gozd in ves alpski svet s Triglavom.

Dobro urejene proge z veseljem izkoriščajo tudi udeleženci šole v naravi.

Vojsko je najvišje ležeča vas na Primorskem in je raztreseno po celi Vojskarski planoti z nadmorsko višino 1000 m. Dom se nahaja v središču vasi. Učencem se zdi neverjetno, da v osamelih kmetijah, ki so med seboj oddaljene tudi po več kilometrov, živi le 200 ljudi. Krpcija, Smodin, Kotlar, Škratovc so zanimiva imena vojskarskih kmetij, po katerih so poimenovane tudi sobe v domu. Šoloobvezni otroci se z Vojskega s šolskim avtobusom vsak dan vozijo v 14 km oddaljeno idrijsko šolo.

Za dom Vojsko velja, da kuharsko osebje kuha zelo okusno, zdravo in domačo hrano. Vsak teden je na jedilniku značilna jed naših krajev – idrijski žlikrofi. »Krivci« za to pa so učenci, ki jih sami izdelajo.

Pa to ni vse. Izdelajo tudi pravo idrijsko čipko.

Dom Vojsko je zelo primeren za šolo v naravi. Otroci so en teden brez televizije, računalnika in trgovin. Zato toliko bolj doživljajo sebe, odnose s sošolci in z učitelji ter spoznavajo podeželsko okolje.

Posebno pozornost vseh obiskovalcev pritegne potok Gačnik s številnimi slapovi, brzicami in soteskami, saj se v slabih osmih kilometrih svojega toka spusti za 800 metrov.

Obiskovalci doma, kot so smučarski tekači, gorski tekači, sabljači, orkestri in pevski zbori, uživajo v pristni naravni pokrajini. Planinci pa vedo, da preko Vojskega poteka tudi slovenska planinska transverzala.

Botaniki uživajo v pogledu na redke rastline. Veliko jih raste na najbolj obiskani razgledni točki Hudournik. Tam najdejo tudi visokogorske rastline, kot so lepi jeglič, encijan in slečnik. In čeprav gobarji ne izdajo svojih najdišč gob, jih boste pozno poleti zagotovo veliko našli.

Simona Žibert Menart, prof.

Z veseljem bi se še vrnili

Pet dni smo preživeli v domu Vojsko. Pot do tja je bila dolga, zato smo bili polni pričakovanj. Tam je bilo zelo veliko snega in tega smo bili veseli.

V domu so nas pričakali učenci osnovne šole Gornji Grad, s katerimi smo bili skupaj cel teden.

V šoli v naravi smo smučali, se preizkusili v teku na smučeh, imeli smo pohode, streljali smo z lokom in še veliko drugih dejavnosti. Pripravili smo tudi idrijske žlikrofe, ki smo jih nato pojedli za večerjo.

Ob večerih smo se ukvarjali s športom v telovadnici in imeli družabne večere ter kviz. Zadnji večer smo imeli tudi ples, na katerem smo se zelo zabavali. Da pa smo imeli energijo za vse to, je poskrbel kuhar, ki je pripravil dobre zajtrke, malice, kosila in večerje.

Foto: Martin Lindič

V prostem času smo se igrali družabne igre in se družili med sabo. Zadnji dan smo imeli tudi tekmovanje v teku na smučeh, tekmovanja v veleslalomu pa žal nismo mogli izvesti zaradi preveč megle.

Ko je prišel čas za odhod, smo se s težkim srcem poslovili od učencev iz Gornjega Grada, saj smo v tem času postali zelo dobri prijatelji.

Z letošnjo šolo v naravi smo zelo zadovoljni. Z veseljem bi se vrnili še večkrat!

Žan Malek Petrovič, 6. r. OŠ Mladika, Ptuj

ŠOLA V NARAVI, IZKUSTVENO UČENJE IN OKOLJSKA VZGOJA – PRISTOPI, KI SE PRIBLIŽUJEJO ALI RAZHAJAJO?

Foto: Živa Pečavar

Mnogim pedagogom se zdi, da so izrazi "šola v naravi", "izkustveno učenje" in "okoljska vzgoja" zamenljivi. So to trije različni izobraževalni pristopi ali so se morda skozi čas zblížali? Kje so meje in kaj so bistveni elementi vsakega pristopa? Ali se zblížujejo, razhajajo ali pa so to področja, ki se vzajemno podpirajo?

Definicija šole v naravi

Skozi zgodovino je za šolo v naravi nastalo veliko različnih definicij. Prve vsebinske opredelitve so v šolo v naravi vključevale predvsem taborniško izobraževanje. S tem ko je področje šole v naravi zorelo, so se pojavile organizacije, ki so delale na tem, da bi pridobile podporo šolskega osebja. Tako je v letu 1955 Julian W. Smith začel s projektom National Outdoor Educational Project in osvetlil povezavo med šolo v naravi in učnim načrtom. Njegova definicija pravi, da šola v naravi pomeni učenje "v" naravi in "za" naravo ter da je šola v naravi razširitev in obogatitev učnega načrta skozi izkušnje na prostem.

Sčasoma je postala opredelitev šole v naravi bolj splošna, da bi se prilagodila čim več različnim programom. Ena takih opredelitev pravi, da je šola v naravi izobraževanje, ki poteka v naravi (Hammerman, 1980).

Prvotno se je v šoli v naravi poučevalo večinoma o naravi. Danes vključuje izkušnje na prostem za doseganje ciljev tudi s številnih drugih področij (npr. učitelj matematike lahko pelje učence na šolsko dvorišče, da opravijo razne meritve).

Definicija izkustvenega učenja

Pojem izkustvenega učenja ima dolgo zgodovino. Na začetku so učitelji v šoli v naravi sprejeli izkustveno učenje kot način učenja v naravi. Leta 1970 pa so ga spoznali kot izobraževalno področje. Definicija pravi, da je izkustveno učenje proces, skozi katerega učenec gradi znanje, spretnosti in vrednote iz neposredne izkušnje (Ford, 1986). Vključuje konstruktivistično teorijo učenja.

Iz vseh obstoječih opredelitev izkustvenega izobraževanja pa lahko zaključimo, da je izkustveno učenje proces ali metoda, ki jo uporabljamo za poučevanje. Ta proces se lahko odvija kjerkoli in ni pogoj, da je učenec zunaj v naravi, kot to zahteva definicija šole v naravi.

Definicija okoljske vzgoje

Če se šola v naravi osredotoča predvsem na to, kje izobraževalne dejavnosti potekajo, in se izkustveno učenje osredotoča na proces poučevanja, kaj potem označuje okoljsko vzgojo?

UNESCO-va definicija okoljske vzgoje pravi, da je to trajen proces, ki pri posameznikih in širši skupnosti doseže bolj celovito zavedanje svojega okolja in pridobivanje določenih znanj, vrednot, razumevanja, izkušenj in odločnosti, kar omogoča individualno ali kolektivno reševanje okoljskih problemov (UNESCO-UNEP, 1978).

Okoljsko vzgojo morda še najbolj ločuje od šole v naravi in izkustvenega učenja osredotočenost na razvijanje temeljnega koncepta in spretnosti, ki državljanke okoljsko izobražujejo za odgovorna dejanja.

Približevanje, razhajanje ali vzajemna podpora?

Razlage pojmov šola v naravi, izkustveno učenje in okoljska vzgoja nam kažejo, da ima vsak pristop svoje bistvo in namen, a tudi, da si jih delijo. Šola v naravi, ki je neposreden predhodnik okoljske vzgoje, lahko vključuje tudi druge vsebine, ne le učenje o okolju. Izkustveno učenje pogosto poteka zunaj, vendar tudi povsod, kjer lahko izvajamo učenje z izkušnjo. Okoljska vzgoja prav tako lahko poteka zunaj v naravi z uporabo izkustvenih pristopov ali pa v razredu z uporabo učbenikov.

Med šolo v naravi, izkustvenim učenjem in okoljsko vzgojo v teoriji zlahka potegnemo ostro linijo, vendar pa je v praksi ta linija pogosto zabrisana.

Primer uporabe vseh treh pristopov je proučevanje potoka. V sklopu raziskave učenci večkrat obišejo potok, vzamejo vzorce vode, določijo njeno kvaliteto, izvedejo intervju prebivalcev, izmerijo pretok potoka in temperaturo vode. Veliko njihovih učnih ur poteka zunaj. Prav tako se učenci učijo skozi prakso. Konec koncev pa učenci raziskujejo tudi svoje okolje in skozi raziskavo razvijajo razumevanje in spretnosti za sprejemanje odločitev v zvezi z okoljem.

Pouk, ki vsebuje vsaj dva od teh pristopov, je zelo intenziven in pusti trajno znanje, še toliko bolj pa, če se medsebojno podpirajo vsi trije pristopi – šola v naravi, izkustveno učenje in okoljska vzgoja.

**Avtorja: Carol Atkins, Bora Simmons
Prevedla in priredila: Greta Vončina**

Vir: <http://www.ericdigests.org/2003-2/outdoor.html> (12. 3. 2009)

Foto: Živa Pečavar

POMLADANSKO RAZISKOVANJE DREVESNIH VEJIC

V zgodnjem pomladanskem času so listavci še brez listov, zato si moramo pri določanju drevesnih vrst pomagati z drugimi znaki, ki jih najdemo na drevesu oziroma vejici.

Material

- ena vejica za vsakega učenca – po tri vejice so z istega drevesa ali grma (vejice lahko večkrat uporabimo),
- papir, svinčnik.

Naloga

1. Vsak učenec dobi vejico in si jo dobro ogleda.
2. Učitelj razkrije, da imajo po trije učenci vejice istega drevesa. Učenci z enakimi vejicami se morajo poiskati in združiti v skupino.
3. Vsaka skupina si natančno ogleda vejice in nariše vejico z vsemi značilnostmi. Pozorni naj bodo na:
  - a) barvo vejice,
  - b) barvo, velikost in obliko popkov,
  - c) nameščenost popkov (nasprotno, premenjalno),
  - d) število, barvo in posebnosti luskolistov (dlačice, lepljivost),
  - e) brazgotine luskolistov,
  - f) obliko listnih brazgotin, število sledk,
  - g) prisotnost plutnih bradavic ali lenticel (barva in oblika),
  - h) druge značilnosti (vonj, struktura lubja, trni).
4. Učenci vse vejice razporedijo v krogu. Učitelj zbere risbe z opisi vejic, jih pomeša in ponovno razdeli (posamezna skupina dobi opis iz druge skupine).
5. Na znak mora predstavnik skupine poiskati vse tri vejice, ki sodijo k opisu na njihovem listu.
6. Vsaka skupina s pomočjo risbe predstavi značilnosti vejice. Avtorji risbe jih dodatno pojasnijo.
7. S pomočjo določevalnih ključev učenci določijo ime drevesa in v okolici poiščejo drevo.

Razmislite

1. Ali lahko določite ime drevesa samo s pomočjo vejic?
2. Katera čutila ste uporabili za opis vejice?
3. Katera čutila bi še lahko uporabili?
4. Kakšna je vloga popkov? Kaj se skriva v njih?
5. Kakšna je vloga luskolistov?
6. S pomočjo brazgotin luskolistov določite starost vejice? Koliko centimetrov je vejica vsako leto zrasla?
7. Kaj so sledke, kaj lenticele?
8. Kako raste veja, če ji odrežemo vrh glavnega poganjka?
9. Na kaj morajo biti pozorni sadjarji pri obrezovanju dreves ali okrasnih grmov?

Namig učiteljem

Naloga je primerna za učence 4. razreda in starejše.

Opazovanje in opisovanje predmetov in pojavov v naravoslovju je dejavnost, ki jo je potrebno razvijati, saj učenci pogosto niso dovolj osredotočeni na podrobnosti.

Na pomladni drevesni vejici lahko ločimo različne strukture.

Končni (terminalni) popek je običajno največji in je na koncu vejice, kjer vejica raste. V popkih je tkivo, ki je sposobno delitve in tako omogoča rast rastline v dolžino. Iz njega se razvije nova vejica z listi in cvetovi. Tako se vejica vsako leto podaljša. Če odrežemo glavni poganjek, spodbudimo rast stranskih poganjkov.

Iz stranskega popka zraste list, cvet ali stranski poganjek. Ti popki so lahko nameščeni premenjalno in jim lahko navidezno spiralno sledimo. Druga možna namestitev popkov je nasprotna, ko sta popka nameščena drug nasproti drugemu vsaj v zgornjem delu vejice.

Popki so pokriti z luskolisti, ki ščitijo notranjost popka. Ti so različnih barv – običajno rjavkastih. Lahko so pokriti s smolo in so zato lepljivi, lahko jih pokrivajo dlačice in so zato žametasti. Te strukture zmanjšujejo izgubo toplote in vode ter odvrtaajo ptice in druge živali, da bi se s popki hranile. Število luskolistov je različno, lahko je tudi en sam.

Brazgotine luskolistov so ostanki luskolistov končnega popka. Razdalja med dvema nizoma brazgotin je enoletni prirastek veje v dolžino.

Listna brazgotina je sled, ki nastane, kjer je s pecljem odpadel lanskoletni list. Nad listno brazgotino (oziroma nad listom) je popek.

Sledke so manjše brazgotinice v listni brazgotini. To so s pluto zamašene cevke, ki so list oskrbovale z vodo.

Plutne bradavice (lenticele) so prezračevalni kanali v stebelu, preko katerih rastlina izmenjuje zrak.

Poznavanje popkov je pomembno pri obrezovanju. Z obrezovanjem uravnavamo velikost dreves, jih oblikujemo in spodbujamo k oblikovanju cvetnih brstov. Poganjek odrežemo vedno tik nad brstom, sicer ostane velik štrcelj, ki postane vir bolezni, ko odmre.

Spomladi se začne oblika popkov spreminjati.

Opazujemo lahko popke, ko se začnejo odpirati, in izdelamo fenološki dnevnik (fenologija je veda, ki se ukvarja s proučevanjem časa pojavljanja periodičnih bioloških faz in vzrokov njihovega pojava).

Monika Luskovec Matovski, univ. dipl. biol.

Viri:

Bajd, B. 1997. *Moje prve zimske vejice*, Državna založba Slovenije, Ljubljana.
Štampar, F. 2005. *Sadjarstvo*, Kmečki glas, Ljubljana.

IZ FOTOGRAFIJ USTVARIMO PESEM

Foto: Matej Makar

... za prvi stik z gozdom ali ob odhodu iz gozda. Igra spodbuja opazovanje in ustvarjalnost.

Učenca sta v paru, eden ima zavezane oči. Drugi ga v tišini vodi nekaj korakov po gozdu do zanimivega detajla na drevesu: lišaj na deblu, mah, razpoka, popek, grča, rastlina pri koreninah ... Po potrebi mu nakaže, naj se skloni, počepne, dvigne glavo ..., tako da mu oči približa na 15 cm. Prijatelju nato odkrije oči tako, da ta pogleda naravnost v zanimivost. Sedaj mora nepremično gledati zanimivost eno minuto. S tem bo zanimivost »fotografiral«, fotografija pa mu bo ostala v spominu celo življenje. Po eni minuti mu prijatelj spet zaveže oči in ga v tišini vodi do učitelja. Tam učitelju pove naslov fotografije, ki je sestavljen iz dveh pridevnikov.

Učitelj si naslove fotografij vseh učencev zapiše. Nastane pesem, ki jo učitelj ali učenec zelo dramatično in čustveno prebere.

Skupaj nato vsako vrstico podaljšajo, naredijo rime in pesmi dajo naslov.

SRAKA

Belo in žalostno
Rdeče in zeleno
Kamnito in trdo
Razpokano in zmešano
Mehko in vlažno
Prijetno in hladno ...

Belo nebo in žalostna sraka leti
Rdeče in zeleno se ji vse zdi
Kamnito in trdo je njeno srce
Razpokano in zmešano je njeno ime
Mehko in vlažno na tleh se jih zdi
Prijetno in hladno na tla poleti ...

Irena Kokalj, prof.

ODGOVOR NA VPRAŠANJE V FEBRUARJU

ZAVETIŠČA IZ SNEGA

Pri gibanju v zasneženi naravi je dobro vedeti, kako v izjemnih razmerah zunaj varno prenočimo, da si pri tem ohranimo ustrezno telesno temperaturo in preživimo. V gozdu poiščemo zavetje pod drevesi iglavcev, katerih zasnežene veje se zlivajo z zasneženo okolico. V težjih pogojih, npr. v visokogorju, ko imamo na razpolago manj prostora ali malo časa, si v sneg izkopljemo luknjo in se zavlečemo vanjo.

Če imamo na voljo več prostora in časa, pa si izdelamo zavetišče v obliki eskimskega igluja. Najlažje in najhitreje ga naredimo z zlaganjem kock starega, uležanega snega. Z lopato iz snežnih plasti režemo primerno velike kocke in jih na predhodno poteptano snežno podlago zlagamo v krogu premera do 2,5 m. Kocke za prvi »krog« oz. temelje so večje, ker jih kasneje uporabimo za sedišče. Vsako naslednjo vrsto kock ob zlaganju zamikamo proti sredini. Na zavetni strani med gradnjo pustimo odprtino za vhod. Ko je zidanje končano, s snegom z zunanje strani zademo vse špranje, sneg poteptamo in zgladimo ter oblikujemo kupolo. Ravno tako oblikujemo notranjost – obrežemo štrleče robove kock, zademo špranje ter oblikujemo sedišče. Če imamo možnost, sedišče obložimo s smrečjem in šotorskimi krili, da je sedenje prijetnejše. V tak iglu gredo običajno 3 do 4 osebe.

Ob prenočevanju (bivakiranju) vhod zademo s primerno veliko kocko ali šotorskim krilom, predhodno pa v strop igluja z držalom lopate naredimo eno ali dve luknji za dovod zraka.

Ob prižgani sveči ali petrolejki postane notranjost dovolj znosna tudi ob nizkih zunanjih temperaturah.

Lahko zgradimo tudi snežno vas med seboj povezanih in urejenih iglujev. Na sredini je družabni prostor s sedišči, zavetnim obzidjem in prostorom za taborni ogerj.

Prav je, da v razmerah brez panike, ko je dovolj časa, pripomočkov in dobre volje, za vajo zgradimo takšno zavetišče. V resnejših razmerah se bomo hitreje znašli in imeli s tem več možnosti preživetja.

Martin Kreč

Foto: Simona Žibert Menart

IDRIJSKI ŽLIKROFI – SLOVENSKA SPECIALITETA

Na domu Vojsko nad Idrijo udeleženci šole v naravi vsako leto naredijo več kot 100 kilogramov idrijskih žlikrofov.

Foto: Simona Žibert Menart

Izdelava je dolgotrajna in poteka v več fazah. Neolupljen krompir skuhamo, ga nato olupimo, pretlačimo, začинimo s praženo čebulo, praženo prekajeno slanino in dodamo začimbe (majaron, drobnjak, sol in poper). Iz nadeva oblikujemo enakomerne, za lešnik velike kroglice.

Istrijski žlikrofi so narodna jed iz testa, polnjena s krompirjevim nadevom ter značilno oblikovana. Zaradi tradicionalnega postopka izdelave je Ministrstvo RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano leta 2002 v Uradnem listu RS zaščitilo tradicionalni recept idrijskih žlikrofov.

Iz moke, jajc, olja in vode ali mleka naredimo testo. Pustimo, da počiva, nato pa ga na tanko razvaljamo. Na testo polagamo kroglice, ga zvijemo v kačo in narežemo. Pri strani s prsti previdno stisnemo in oblikujemo vsak žlikrof v »napoleonovo kapo«. Zložimo jih na pladenj in zakuhamo v vreli slani vodi.

Postrežemo jih kot prilogo k zajcu, h golažu ali z bakalco, lahko pa so tudi samostojna jed, pri čemer jih zabelimo z ocvirki ali s pečenkinim sokom.

Po starem, nepisanem pravilu idrijske žlikrofe uživamo izključno vroče, in sicer tako, da imamo enega v ustih, drugega (nabodnega na vilice) tik pod nosom, tretjega pa gledamo na krožniku.

Simona Žibert Menart, prof.

Vir: <http://www.mojaslovenija.net/index.php?id=468>

KAKO PA DRUGOD

Field Studies Council v Veliki Britaniji

V Veliki Britaniji deluje že 66 let Field Studies Council (FSC). Uživa mednarodni sloves zaradi svojih 17 izobraževalnih centrov, mednarodnih izobraževalnih projektov za učitelje, raziskovalnih programov ter kot založba publikacij.

FSC je v devetdesetih letih tesno sodeloval z različnimi slovenskimi fakultetami in tudi s CŠOD. FSC je po strukturi in namenu delovanja precej podoben CŠOD. Zato smo z njim navezali tesne stike in izpeljali več različnih projektov. Z izmenjavo izkušenj smo oboji obogatili dejavnosti, programe in didaktiko terenskega pouka. Glavne razlike med FSC in CŠOD so v izkušeni ustanovi, njeni vpetosti v izobraževalnem sistemu države, načinu financiranja, pestrosti ponudbe tečajev in založniški dejavnosti.

FSC uporablja lastni kodeks ravnanja, zahtevnejši od državnega. Pohvali se z izjemno varnostjo: v letu 2008 je ob 5,3 milijona ur dela z obiskovalci imel le tri nesreče. Izdelan ima priručnik za starše, ki ga uporabljajo tudi učitelji. Zaposleni so se zavezali k vseživljenjskemu učenju sebe in obiskovalcev ter k učenju s terenskim delom. Letno izkusi učenje na prostem na tisoče učencev in dijakov. Kot vodilni založnik ustvarja številne določevalne karte in vodnike ter druge publikacije, ki podpirajo izobraževanje v centrih. Centri so odprti vse leto, v njih učno osebje dela z vsemi starostnimi skupinami: od osnovne do univerzitetne stopnje. Izvajajo tudi tečaje za poklicni razvoj učiteljev. Vsi centri so vključeni v program Eco-schools.

Kakšni so centri FSC?

Centri ležijo na najbolj prefinjenih lokacijah Anglije, Walesa in severne Irske. Šest centrov leži v narodnih parkih ali blizu njih. Poleg vodje tim sestoji iz treh do šestih učiteljev ter domačinov, ki so administrativno osebje. Centri nudijo bivanje, ki pa ni pogoj za udeležbo na tečajih.

Centri so dobro opremljeni s pripomočki za delo na prostem. Vsak center ima več dobro opremljenih delavnic, laboratorijev. Nekateri imajo tudi sušilnico za čevlje in oblačila; knjižnico, skupne prostore, pogosto s TV in računalniško opremo; trgovino za prodajo slaščic, primerne učnega gradiva, pisarniških potrebščin, razglednic in spominkov.

Vrste tečajev

Ponudba tečajev zajema eno- in večdnevne tečaje, z bivanjem ali brez bivanja, ki trajajo 3, 4, 5 ali 8 dni. Dejavnosti na terenu so oblikovane za starosti od 7 do 14 let, 14 do 16 let, 16+ in za študente.

Višina prispevka je odvisna od trajanja in termina tečaja. V sezoni so dražji. Najnižji prispevek je 106 evrov, najvišji 400.

Programi imajo poudarek na terenskem delu – v »učilnici na prostem«. Vsebine so zajete iz naravoslovja, biologije, geografije in geologije. Učenci gradijo znanje z izkušenskimi učenjem v t. i. kontrastnih okoljih.

Za osnovno šolo so zasnovani na kurikulumu, za srednje pa tako, da dijaku omogočijo opravljanje izpitov iz biologije in geografije. FSC se ponaša z veliko prilagodljivostjo, saj osebje na željo učitelja sestavi povsem nov program.

Ponujajo tudi preko 500 tečajev, namenjenih družinam in posameznikom ter profesionalnemu razvoju. Glavna področja so: raziskovanje naravnega okolja, ptic in drugih živali, cvetja in drugih rastlin ter habitatov.

FSC-jevi programi terenske biologije učencem omogočajo nadgradnjo spretnosti, znanja in razumevanja bioloških zakonitosti. Program Doživetja v okolju je za mlajše učence, program Naravoslovje na prostem ter program Kako deluje naravoslovna znanost pa sta nadgradnji in razširitvi prvega. Podobno so strukturirani tudi tečaji iz geografije, geologije in medpredmetni programi.

Zanimivi so dodiplomski tečaji. FSC sodeluje z univerzami že več kot 50 let – redno spremlja stroko in vzporedno s tem posodablja programe izobraževanja. Nudijo tudi akreditirane tečaje s področja okoljskih tem.

FSC izvaja ali sodeluje v številnih državnih in globalnih projektih.

V FSC so prepričani, da je delo na terenu ogroženo. Prosijo za informacije o vašem terenskem delu. Kaj se dogaja v vaši šoli ... je več terenskega ... ali manj? Zakaj? O tem jih lahko obvestite na njihov naslov steve.tilling@field-studies-council.org

Povzetek članka: mag. Ida Kavčič

Vir: www.field-studies-council.org/jir (21. 3. 2009)

KLEMEN SOVAN

Njegova ljubezen so adrenalinski športi. Že pri šestih letih je začel trenirati smučarske skoke in vztrajal do 13. leta. Kasneje je tudi sam postal trener skokov na skakalnici v Logatcu. Ker je vedno rad preizkušal nove športe, je v življenju počel že marsikaj. Preizkusil se je tudi v alpskem smučanju, deskanju na snegu in tekih na smučeh ter postal učitelj vseh teh disciplin. Pred kratkim pa je postal celo učitelj jadralnega padalstva in za njegov uspeh mu iskreno čestitamo.

Za jadralno padalstvo se je začel zanimati že leta 1993. Štiri leta kasneje je obiskoval tudi tečaj, kjer se je seznanil z osnovami akrobatskega letenja. Kupil si je akrobatsko padalo in že leta 2003 nastopil na svetovnem pokalu v Bohinju. Takrat je doživel tudi prvo nesrečo v zraku, ki se je srečno končala na urgenci. Njegova vztrajnost pa ga je vlekla naprej. Z leti se je v jadralnem padalstvu izpopolnil in se udeležil tekem svetovnega pokala tudi v tujini: Avstriji, Švici, Franciji in Italiji, kjer se je uvrstil na 11., 13. in 17. mesto. Njegov največji uspeh na tekmi svetovnega pokala je bilo peto mesto leta 2005 v Zellam Seeju (Avstrija), kjer se tekem zadnja tri leta redno udeležuje. Na državni ravni se lahko pohvali z nazivom državnega prvaka v akrobatskem letenju leta 2004 in na zadnji tekmi leta 2006.

Preizkusil se je tudi kot testni pilot akrobatskega letala, ki ga je skonstruiral slovenski konstruktor, izdelan pa je bil v Ukrajini. Veselje do padalstva in smučanja je združil v malo

Foto: Uroš Oštir

manj poznanem športu, speed ridingu – kombinacija smučanja in letenja z izredno majhnim padalom, ki lahko doseže hitrost tudi do 70 km/h ali celo več. Klemen vas bo z veseljem popeljal v jadralnem padalu za dva (tandem), če boste le zbrali pogum, da bi z njim poleteli. Lahko pa se priključite tečaju izrednih postopkov v Italiji, kjer vsako leto sodeluje pri organizaciji in izvedbi.

Če želite Klemena spoznati, vas lepo vabimo v CŠOD dom Medved, kjer boste o njem izvedeli še kaj več.

mag. Mojca Rudolf

Foto: Martin Lindič

Za kratek čas

JAVNI RAZPIS
**programov Šole v naravi in prostorskih zmogljivosti CŠOD
za šolsko leto 2009/2010**

	PROGRAM	IZVAJAJO
1.	Šola v naravi s poudarkom na naravoslovju	Vsi domovi
2.	Šola v naravi s poudarkom na družboslovju	Bohinj, Planica, Soča, Škorpijon, Štrk, Fara
3.	Šola v naravi s poudarkom na športu	Vsi domovi
	3.1 Smučanje	Bohinj, Gorenje, Kranjska Gora, Planica, Planinka, Peca, Trilobit, Vojsko
	3.2 Plavanje	Burja, Mladinsko prenočišče Kurent - Ptuj
4.	Teden obveznih vsebin in interesnih dejavnosti za srednje šole	Prioritetno domovi Ajda, Bohinj, Gorenje, Kavka, Kranjska Gora, Planica, Planinka, Soča, Trilobit
5.	Programi mednarodne izmenjave učencev, dijakov, študentov	Vsi domovi (udeleženci sami organizirajo aktivnosti)
6.	Programi med vikendi	Vsi domovi (udeleženci sami organizirajo aktivnosti)
7.	Dnevi dejavnosti (naravoslovni, kulturni, tehniški dnevi)	Dnevni centri

Pogoji razpisa, roki in merila za razvrščanje so v celoti objavljeni na www.csod.si.

Prijavite se preko spletne prijavnice do 24. aprila 2009.

**Informacije:
maja.trajcev@csod.si
01 2348 627**

CŠOD bo po pregledu prispelih prijav pripravil predlog časovne in prostorske razvrstitve in ga **do 26. maja 2009** poslal v potrditev vsem razporejenim šolam.